

Juryrapport Die Hagheprijs 2010

Uitgesproken tijdens de ledenvergadering van Die Haghe op 2 oktober 2010 door voorzitter drs. M.C. Schenk. De overige juryleden zijn: prof. dr. C.A. Chavannes-Mazel en H.S. van Aartsen-Warsen en als secretaris namens het Haags Gemeentearchief, mevrouw Ph.A.M. Swenker.

De jury is qua samenstelling t.o.v. de jury voor de prijs in 2008 sterk gewijzigd. Prof. Dr. W. Willems heeft de jury verlaten. Als hoogleraar stadsgeschiedenis verbonden aan de Campus Den Haag van de Universiteit Leiden begeleidt Willems vele studenten met hun scripties over Haagse historische onderwerpen. Prof. Dr. C.A. Chavannes-Mazel, verbonden als hoogleraar Kunstgeschiedenis van de Middeleeuwen aan de Universiteit van Amsterdam heeft zijn plaats ingenomen. Mevrouw Chavannes-Mazel was al eerder als jurylid verbonden aan de Die Hagheprijs.

De heer drs. O.H. Mensink, conservator van het Gemeentemuseum heeft begin 2010 te kennen gegeven vanwege drukke werkzaamheden zijn jurylidmaatschap te willen neerleggen. De juryvoorzitter heeft mevrouw H.S. Van Aarsen-Warsen bereid gevonden om zijn plaats in te nemen.

De jury was verheugd dat voor de Die Hagheprijs 2010 drie scripties en één dissertatie zijn ingezonden. De criteria voor de toekenning van de Die Haghe Prijs stellen namelijk dat ingezonden oorspronkelijke scripties de voorkeur hebben. De jury heeft in de beoordeling de waarde van de prijs, € 5.000, zwaar laten meewegen. De Die Haghe Prijs is door de hoogte van het bedrag meer dan een aanmoediging om onderzoek in Haagse bronnen naar de Haags historie te stimuleren. De jury hoopt dat toekenning van de prijs door de hoogte van het bedrag de laureaat in de gelegenheid stelt om het onderzoek voort te zetten. Daarom heeft de jury de belangrijkste criteria (vallend binnen de doelstellingen van Die Haghe; nieuw licht werpend op de stadsgeschiedenis; belangstelling opwekkend bij publiek) zwaar laten wegen. De jury heeft tijdens de eerste samenkomst deze inzendingen beoordeeld.

Mooi Den Haag, Marc Wielogroch:

Wielogroch behandelt de discussies over de stadsuitbreidingsplannen in de periode 1900-1930 in Den Haag. Het onderwerp van de scriptie is al in eerdere publicaties behandeld. Het onderzoek is gebaseerd op bekende en voor de hand liggende bronnen. De scriptie geeft jammer genoeg geen nieuw inzicht in de stedenbouwkundige ontwikkeling van Den Haag. De jury merkt wel op dat het onderzoek is grondig en gedegen is uitgevoerd.

Iets van een vreemde vrucht: Indische verlofgangers in Nederland, 1919-1939, Suzanne de Graaf

Onderwerp van de scriptie is niet alleen Haags maar schets een beeld van de geschiedenis van de Indische verlofgangers in Nederland. Ten aanzien van dit onderwerp nam de stad Den Haag ten opzichte van andere plaatsen wel een bijzondere plek in. Het onderwerp is bekend en de scriptie werpt niet echt een nieuw licht op de geschiedenis van deze bijzondere groep mensen. Het is de jury opgevallen dat het bronnenmateriaal ook uit romans en toneelstukken bestaat en vraagt zich af of de objectiviteit van de bronnen niet in het geding is gekomen.

Betaalbare huren, Beatrice Hagen:

Betaalbare huren handelt over de strijd van een bewoners- en actiegroep uit de Haagse Schilderswijk. De jury prijst het onderwerp van deze bachelorscriptie. Het onderzoek naar een actiegroep in een typisch Haagse wijk is origineel. De periode waarover het onderwerp handelt (1971-1974) is echter kort en het aantal bronnen dat werd onderzocht beperkt. Het is daarom niet verwonderlijk dat er nauwelijks een nieuw licht geworden op de Haagse stadsgeschiedenis.

De jury is van mening dat gezien de kwaliteit, de omvang van het onderzoek en beperkte mate waarin de scripties nieuw inzicht geven in de Haagse geschiedenis reden zijn om géén van de drie ingezonden scripties in aanmerking te laten komen voor de Die Haghe Prijs.

De jury heeft gemeend om de ingezonden dissertatie mee te beoordelen als een van de publicaties in de longlist.

De secretaris van de jury heeft hierop een overzicht gegevens van publicaties die in de afgelopen twee jaar verschenen zijn. De jury heeft uit de circa vijftig publicaties die aan de reglementaire voorwaarden voldoen een eerste selectie van negen werken gemaakt. Deze negen publicaties en de ingezonden dissertatie zijn door alle juryleden gelezen en beoordeeld. De onderwerpen van de publicaties zijn zeer divers:

Cor Gout John van Markwijk en Harry Zevenbergen, En nu dan polonaise. Muziek in Den Haag en Scheveningen, Den Haag 2008.

Onder redactie van Gout, Van Markwijk en Zevenbergen is een fraai, toegankelijk en rijk geïllustreerd overzicht verschenen over de diverse muzikale stromingen die in Den Haag en Scheveningen een rol van betekenis hebben gespeeld: Jazz, popmuziek maar ook kerkmuziek, Nederbeat en Scheveningse zangkoren. Veel auteurs leverden een bijdrage. Daardoor zijn de bijdragen zeer divers in omvang en stijl. Jammer genoeg is niet overal aan bronvermelding gedaan. Een uitgave voor een breed publiek over een typisch Haags onderwerp.

Ileen Montijn en Alied Ottevanger, Altijd Heimwee. Agnes van den Brandeler, een aristocrate in de kunst. Amsterdam 2009.

De leesbare teksten zijn fraai en ruim geïllustreerd. De invalshoeken zijn op zich interessant. Wat niet meewerkt, is de hoofdpersoon zelf. In de slotbeschouwing wordt geconstateerd: 'Agnes verkeerde in twee werelden, in de aristocratische en de artistieke, terwijl geen van beide helemaal beantwoordde aan haar idealen. Dit gespleten, dubbele bestaan heeft haar aangeboren gevoel voor nostalgie flink aangewakkerd. Zij had in de artistieke wereld doorlopend last van heimwee naar haar adellijke milieu' Die conclusie is terecht. Vandaar dat twee bekwame auteurs werden aangezocht om het boek te schrijven. Het biedt voor Haagse lezers interessante informatie, maar concentreert zich niet alleen op Den Haag maar tevens op haar leven in Hengelo (G).

Pieter Stokvis en Cornelia van Uuden, Bloemen Mozes. Het leven van Adolph Stein in de marge (1872-1944) Amsterdam 2008.

De vondst van de memoires van Adolph Stein in de collectie van het Haags Gemeentearchief vormde de basis voor de uitgave van de memoires voorzien van uitgebreide achtergrondinformatie en contextgegevens. Het verhaal van de Joodse bloemenkoopman speelt zich af in het nachtleven van Amsterdam, Den Haag en Frankrijk. Hoe uitbundig het leven van Stein lijkt te zijn, het verhaal is voorzien van een rouwrand. De laatste jaren van zijn leven woont Adolph Stein in Den Haag. Daar is hij ook de Tweede Wereldoorlog uitbreekt. Vanaf 1942 wacht hij als Joodse inwoner op wat komen gaat. In 1943 verkoopt hij zijn memoires aan het Haags Gemeentearchief. Zo heeft hij weer geld om enkele weken van te leven. Stein wordt kort daarop opgepakt door de Nazi's en via Kamp Westerbork afgevoerd naar Auschwitz. Daar wordt hij in februari 1944 vermoord.

Het boek is aangrijpend, leesbaar en verrassend maar werpt slechts een beperkte nieuwe blik op de geschiedenis van Den Haag.

René Karels, *Mijn aardse leven vol moeite en strijd. Raden Mas Noto Soeroto. Javaan, dichter, politicus 1888-1951*, Leiden 2010. René Karels zond deze biografie in voor de Die Haghe Prijs. Oorspronkelijk heeft Karels het leven van Raden Mas Noto Soeroto als dissertatie geschreven. Dat maakt dat het boek wetenschappelijk verantwoord en gedegen geschreven en geannoteerd is. Het boek vertelt de wonderlijke geschiedenis van een bijzondere figuur te midden van de Nederlands-Indische relatie in de eerste helft van de twintigste eeuw. De adellijke Javaanse Noto Soeroto trouwt tijdens een langdurig (studie-) verblijf met een Nederlandse vrouw en krijgt kinderen. Hij is ten aanzien van de opkomst van het Indonesische nationalisme in de jaren '20 van de vorige eeuw zeer gematigd. Soeroto ziet meer in samenwerking en zeer geleidelijk zelfbestuur voor Indië. Dat wekt wantrouwen aan zowel Nederlandse als Indonesische zijde. Dat wantrouwen blijft hem zijn hele leven achtervolgen. In 1932 keert hij alleen, zonder vrouw en kinderen, terug naar Java. Daar werkt hij als persoonlijk secretaris voor de Sultan van Solo.

Het boek speelt zich voor een deel in Den Haag af maar past meer in de geschiedenis van kolonialisme en dekolonisatie. Het boek is als het ware "te groot" voor Den Haag maar daarom niet minder interessant.

J.F. Heijbroek e.a., *Kleykamp. De geschiedenis van een kunsthandel ca. 1900-1968*, Zwolle 2008.

Freek Heijbroek schrijft in het voorwoord, dat de familie een grote inbreng had door het beschikbaar stellen van archiefmateriaal. Niet alleen dat: nazaten van Kleykamp hebben ook daadwerkelijk meegeschreven. Dat heeft het belang van de publicatie zeer verhoogd, al is de kritische distantie tot hoofdrolspeelster Erminia Kleykamp-Haagen Smit misschien wat kleiner geworden dan wenselijk is. Niettemin biedt deze fraai uitgegeven studie veel waardevols over het culturele leven in Den Haag tussen 1910 tot ca. 1940.

Het boek is opgedeeld in een familiechroniek en vier artikelen over deelonderwerpen; daarbij voorzien van een uitvoerig notenapparaat, bronvermelding en enkele nuttige bijlagen die van algemeen belang zijn. Altijd goed leesbaar, en vaak aangrijpend door de vele persoonlijke details. Een nadeel is wellicht dat een samenvattende conclusie ontbreekt, men zou iets meer 'bedrijfsgeschiedenis' verwachten met aandacht voor de bedrijfsvoering waarbij het bespelen van de Haagse society niet het minst belangrijke aspect was. Het naamregister geeft daar een indicatie van.

Kortom een belangwekkend Haags onderwerp met verschillende aspecten – sociologisch, cultureel en artistiek – is nu grondig verkend.

De jury wil benadrukken dat alle vijf boeken een aanwinst zijn voor de Haagse geschiedschrijving en bijzondere aandacht verdienen van het publiek. De jury heeft zich in de uiteindelijke keuze laten leiden door de criteria zoals die gelden voor de Die Hagheprijs. De volgende werken zijn daarom opgenomen in de zogenaamde shortlist van de jury:

Mieke Rijnders, Willem van Konijnenburg. Leonardo van de Lage Landen, Zwolle 2008. Willem van Konijnenburg brak als kunstenaar door op een tentoonstelling bij Kunstzaal Kleykamp in 1917. Het toeval (of niet) brengt nu dit boek op dezelfde shortlist als de publicatie over Kleykamp. Maar overeenkomsten tussen beide publicaties zijn er niet. Hier ontbreekt de samenhang niet en toont de schrijfster voldoende afstand tot haar onderwerp. In haar buitengewoon goede inleiding gaat ze op alle relevante aspecten in die bij de wat wankelende huidige reputatie van Van Konijnenburg een rol spelen. Wat is dit boek gedegen. Van Konijnenburg was zeer Haags en iedere bezoeker aan het Gemeentemuseum loopt onder zijn reliëf 'Eer het god'lijk licht in d' Openbaringen van de kunst' Van Konijnenburg had zich geen beter adjudant kunnen wensen dan Mieke Rijnders. De oeuvre catalogus zal onmisbaar blijken en het veelzijdige onderzoek is voorbeeldig uitgevoerd, en bovendien neergelegd in een zeer leesbare tekst.

Niek Nelissen, Willem van Otterloo (1907-1978), een dirigentenloopbaan, Arnhem 2009. Vuistdikke biografie. Gedegen onderzoek en wetenschappelijk verantwoorde neerslag geven een gedetailleerde kijk geeft op de gecompliceerde persoonlijkheid van Van Otterloo. In 1949 wordt hij aangesteld als dirigent van het Residentie Orkest. Zijn komst geeft het orkest een geweldige impuls. Er wordt zelfs gedacht dat het niveau van het Concertgebouworkest geëvenaard kan worden. Van Otterloo heeft aanvankelijk alle touwtjes stevig in handen. Maar in de tweede helft van de jaren '60 komt er steeds meer kritiek. Van Otterloo zou meer geïnteresseerd zijn in zijn buitenlandse gastdirigentschappen en bovendien niet met zijn tijd meegaan.

Nelissen beschrijft een veelbewogen periode uit het bestaan van het Residentie Orkest. Een welkom stuk geschiedschrijving, maar is het ook Haagse geschiedenis? De aard van het werk, een handelseditie van een proefschrift, maakt het ook wat minder toegankelijk voor een breder publiek. Niettemin een biografie van hoge kwaliteit.

Paul Crefcoeur e.a., 125 jaar Belgisch Park. De ontwikkeling van Nieuw-Scheveningen. Wonen tussen bad en stad. Zaltbommel 2009.

Paul Crefcoeur neemt de aanduiding "Belgische park" wel heel ruim, want hij beschrijft ook de geschiedenis van Scheveningen, van het Kurhaus, het Westbroekpark en de Rudolf Steiner-kliniek. Dat maakt zijn boek natuurlijk alleen maar interessanter en vooral ook omvangrijker. "125 jaar Belgische Park" bevat een schat aan informatie en anekdotes over een periode die veel Hagenaars zal interesseren. Naast de geschiedenis van de ontwikkeling van de badplaats Scheveningen en de ontwikkeling van het Belgisch Park, is veel aandacht voor de architectuur in de wijk. Maar ook enkele bewoners komen aan bod. En wie onderzoek wil doen naar de opvang van Belgische vluchtelingen tijdens de Eerste Wereldoorlog in Den Haag doe er ook goed aan het boek te lezen.

Het boek is leesbaar, verzorgd uitgegeven, fraai geïllustreerd en een aanwinst voor de Haagse boekenkast.

De jury is van mening dat deze drie boeken een bijzondere vermelding verdienen. Zij zijn met zorg en liefde voor de geschiedenis geschreven en zijn tot stand gekomen na grondig en vakkundig bronnenonderzoek. Er wordt in alle gevallen een nieuw licht geworpen op de geschiedenis van Den Haag. Hulde aan de auteurs!

Barend Haeseker, Pylers van 't bouwvallig leven. Vier eeuwen geneeskunde in Den Haag, Rotterdam 2008.

Zeer gedetailleerde beschrijving van vier eeuwen geneeskunde in Den Haag. Een schat aan gegevens over individuele artsen, over opleidingen, over kwakzalverij, over de ziekenhuizen en over het overheidsbeleid. Er is uitgebreid bronnenonderzoek aan de publicatie voorafgegaan. De auteur heeft niet vergeten om ook een visueel aantrekkelijk boek te maken. De illustraties zijn gevarieerd en mooi.

Ontegenzeggelijk wordt hier een belangwekkend deel van de stadsgeschiedenis beschreven.

Wat dat betreft is dit boek een evidente kandidaat voor de prijs.

Chronologische indeling van het boek is helder maar noodzaakt hier en daar wel tot herhaling.

Jargon wordt niet geschuwd en laat de publicatie soms wat geleerd overkomen. Hier heeft duidelijk een medicus met liefde voor geschiedenis de pen gevoerd.

De jury is van mening dat met het verschijnen van deze publicatie een belangrijke leemte in de Haagse geschiedenis is gevuld. De waarde van de publicatie werd al eerder door de Geschiedkundige Vereniging Die Haghe onderkend. Het boek is tegen gereduceerd tarief aangeboden aan de leden.

Nu negen publicaties op de longlist behandeld zijn komt de jury tot de winnaar. De jury heeft besloten om de Die Hagheprijs 2010 toe te kennen aan:

Marcel Teunissen e.a., Schoone eenheid. Stedenbouw en architectuur van de Nieuwe Haagse School, Den Haag 2008.

Een prachtig boek over een interessant onderwerp dat aan alle criteria voor de Die Haghe Prijs voldoet. De Haagse School wordt geschetst als architectonische stroming, geïnspireerd door Frank Lloyd Wright. Maar ook als uiting van de Haagse karakteristiek van "fijne middelmaat". Het (politieke) debat over de richting van de stedenbouw in het interbellum komt breed aan de orde. Een debat dat eigenlijk altijd actueel is gebleven; de argumenten veranderen door de jaren eigenlijk niet. Veel aandacht voor de rollen van de belangrijkste protagonisten: Lindo, Bakker Schut, Jurriaan Kok, Machiel Vrijenhoek. Er zijn korte paragrafen gewijd aan alle vertegenwoordigers van de Haagse School met voorbeelden van hun werk. Het boek is met zeer veel zorg tot stand gekomen. De vele beeldschone illustraties en foto's maken het werk af! Een boek en geschiedenis om trots op te zijn.

De jury heeft slechts twee opmerkingen:

- Een register ontbreekt. Eigenlijk onvergeeflijk in dit digitale tijdperk.
- Wethouder J. Jurriaan Kok was van de Liberale Unie en niet van de SDAP.

De jury heeft met zeer veel genoegen zijn werk gedaan. Uit de vele publicaties die verschijnen blijkt maar steeds wat een bijzondere en leuke stad Den Haag is.

Namens de jury,

Drs. M.C. Schenk
Voorzitter